

מקומה של החברה האזרחית בעיתות משבר

החמ"ל הירושלמי כמקרה בוחן של חברה אזרחית בעיתות משבר

#1

חברה אזרחית היא זירה של מוסדות ארגונים רשתות ויחידים וערכיהם שממוקמת בין גבולות המשפחה, המדינה והשוק החופשי, המחויבת למערכת מוסכמת של ערכים משותפים ואנשים מתאגדים בה כדי לקדם אינטרסים משותפים.

בשבת שמחת תורה של 7.10.23 מדינת ישראל ואזרחיה הופתעו בעקבות התקפה חסרת תקדים בהיקפה ובאכזריותה.

בעקבות ארועי אותה שבת והמלחמה שפרצה אחריה החברה הישראלית גויסה כולה לעשייה חברתית. דוגמא אחת מיני רבות להתארגנות אזרחית הינה החמ"ל הירושלמי. במערך זה ננסה לבחון את מקומה של החברה האזרחית ונעמוד על יתרונותיה וחסרונותיה.

◆ האם אי פעם לקחת חלק במאמץ התנדבותי גדול? מה היה התפקיד שמילאת? מה למדת מנסיון זה?

◆ חיה גלבוע הנה אקטיביסטית ירושלמית שניהלה עד לאחרונה את המשרד הישראלי של קרן ליכטאג. צפו בראיון עם חיה גלבוע מתנדבת בחמ"ל הירושלמי.

לאחר צפייה בראיון עם חיה גלבוע ענו על השאלות הבאות:

◆ מה מניע את חיה לדעתך לפעול בחמ"ל הירושלמי?

◆ מה מניע או מונע אותך מלהתנדב בימים אלו?

חברה אזרחית פעילה מגיעה עם מחירים, צמצום אחריות המדינה בעקבות פעילות התנדבותית מעלה שאלות כגון מי אחראי? מה מקומה של המדינה? וכיצד ניתן לקיים מערך שכזה לאורך זמן? מיקי גיצין, מנכ"ל הקרן החדשה לישראל פרסם ב-24.10.23 פוסט בפייסבוק המבקר את פעילות החברה האזרחית.

✦ קראי את הטקסט המצורף ולאחר מכן את השאלות.

ניצחון הפילנתרופיה מעיד על תבוסת המדינה

קשה לדמיין איך היו נראים הימים שמאז טבח ה-7 באוקטובר בלי התפקיד הגורלי של החברה האזרחית. גופים התנדבותיים כמו יש מאין, הקימו חמ"לים מתוקתקים, מכונות לוגיסטיות משומנות, מערכי אספקה, שינוע ותרומות שמתפקדים כאילו היו שם מאז ומתמיד. גופים אזרחיים דואגים לסיוע לישראלים שנפגעו במתקפת חמאס, לשיקום יישובי עוטף עזה וגם לקורת גג זמנית למפונים. אני יכול להעיד על השינוי הדרמטי בפעילות הקרן החדשה לישראל, שלפתע לא עוסקת רק בהעברת מענקי חירום (ואנחנו מעבירים הרבה מהם ליישובים שנפגעו), אלא ממש עובדת ישירות מול בתי מלון ומבטיחה אירוח לתושבי אופקים, נתיבות ושדרות שפנו.

קשה לדמיין גם איך החברה הישראלית הייתה מסתדרת ללא התמיכה המופלאה של יהדות ארצות הברית הליברלית, שנרתמת בימים אלה בצורה מוחלטת ועומדת מאחורי אינספור יוזמות פילנתרופיות למען תושבי העוטף. אותה קהילה שכבר תקופה ארוכה חשה דאגה גדולה כלפי התהליכים בחברה הישראלית, שהולכת ומתרחקת מדמותה של ההנהגה ושסופגת ממנה עלבונות והשמצות, התגלתה ברגע האמת כנכס אסטרטגי עבור המדינה כולה.

זה מרגש, אבל באותה מידה זה עצוב, וזה מכעיס. כי לצד כל ההתגייסות המרשימה הזאת, שהוכיחה איזה עמוד שדרה יש לחברה הישראלית ולחברים הקרובים שלה בעולם, מי שבולטת בהיעדרה זו המדינה עצמה. מדינת ישראל הרשמית, על כל המערכות שהיא מחזיקה, פשוט לא התעוררה. היא לא באירוע. מערכת הרווחה והשירותים החברתיים, שהיו אמורים לקחת בשתי ידיים את הטיפול באוכלוסייה האדירה שנפגעה מהמציאות הקטסטרופלית הזאת, נותנת מענה חלקי במקרה הטוב. זה בלתי נסבל שהמדינה היא לא הכתובת הראשונה (ובתקווה גם היחידה) עבור המוני אזרחים שעולמם חרב עליהם.

יש כאן כישלון ניהולי, ביצועי ותקציבי, אבל בראש ובראשונה הוא רעיוני: זו התפרקות מוחלטת של רעיון המדינה, של ההבנה העמוקה של החוזה שבין המדינה לאזרחיה. ...

אז כן, מרגש ומחמם את הלב לראות את ההתארגנויות הספונטניות, את ההירתמות האדירה, את היוזמות האזרחיות. אבל זה גם מסוכן, משום שהנדבנים שמאפשרים את היוזמות הללו נמצאים איתנו היום, אבל איש לא מבטיח שהם יהיו איתנו גם מחר. כשהכל וולונטרי, הכל תלוי ברצונם הטוב של פרטים. הרצון אכן טוב, אבל אף אחד לא מחייב אותם להמשיך לתרום, או לתרום לכל מי שצריך. המענה לשעת חירום מהסוג שנחת עלינו בימים אלה צריך להיות ציבורי ואוניברסלי. יותר מרצון טוב (ותודה לאל שיש הרבה ממנו), דרושות לנו מערכות טובות ואמינות. גם את זה נצטרך לבנות מחדש ביום שאחרי.

מה התחדש לך לאחר קריאת הפוסט של מיקי גיצין? ✦

האם אתה מסכים איתו? ✦

מה לדעתך חיה גלבוע הייתה עונה למיקי גיצין? ✦

בשבת שמחת תורה תשפ"ד קיבוץ כפר עזה ספג מכה קשה. מעל 70 מחברי ותושבי הקיבוץ נרצחו, כ-17 מוגדרים כחטופים ורבים פצועים. מלבד הפגיעה בנפש הייתה פגיעה קשה ברכוש ובבתים והקיבוץ פונה למלון שפיים שם הקהילה נמצאת עד היום. בתרגיל הבא ננסה להתבונן על המציאות ממקום של קובעי מדיניות שונים:

אילו פעולות היית מציע לעשות בשדה המגורים למשפחות כפר עזה בתור משרד ממשלתי? ✦

אילו פעולות היית מציע לעשות בשדה החינוך לנוער כפר עזה בתור ארגון חברה אזרחית? ✦

◆ אילו פעולות היית מציע לעשות בשדה הקהילתי למשפחות כפר עזה בתור חברי קהילת כפר עזה?

◆ בתרגיל התבקשת לחשוב מה הצרכים השונים בכל תחום (חינוך, מגורים וקהילה) ומתוך הכלים והיכולות השונים של הגורמים המתערבים. אילו תובנות עלו לך בעקבות תרגיל זה?

התנדבות ופעילות חברתית מייצרת משמעות ושליטה אך דורשת משאבים רבים של אנרגיה שלא מצויים אצל כולם תמיד.

הצעד הראשון לעשייה הוא לעיתים הקשה ביותר.

ציני כאן את ההתנדבויות שהיית רוצה לקחת בהם חלק בשבוע הקרוב ומה יעזור לך לממש רצון זה:

